

Lengte

17 km

Start- en eindpunt

Knooppunt 54
Nieuwstraat 30
5111 CW Baarle-Nassau

Openbaar vervoer

 Bushalte Sint Janstraat 6, 5111 VR Baarle-Nassau. Lijn 132 Bravo/Arriva Breda - Tilburg. Van Bushalte is het 100 meter naar het startpunt KNP54 aan de Nieuwstraat 30, 5111 CW Baarle-Nassau!

Parkeren

- Centrum Parking, Sint Janstraat 6, 5111 VR Baarle-Nassau.
- Parkeerplaats Stationstraat 1, 5111 CK Baarle-Nassau

Horeca

 eetcafé De Kluis
Dorpsstraat 32a
5113 TE Ulicoten

 Het centrum van de Baarle-Nassau en Baarle-Hertog biedt veel mogelijkheden aan horeca. Onderweg zijn enkele bankjes en picknick plekken

Routemaker

Charles Aerssens

Versiedatum

17-10-2024

Baronie van Breda

Deze rondwandeling voert ons door het buitengebied ten westen van de Nederlandse Gemeente Baarle-Nassau en de Belgische Gemeente Baarle-Hertog en de omgeving van Ulicoten. Het is een gebied dat op de topografische kaart vermeld staat als de Ulicootsche Heide en bestaat uit bosgebiedjes en een open landschap met weiden en akkers. Via het bosrijke gebied Het Goordonk en het open landschap Maaijkant gaat de route naar Ulicoten, waar we dan zuidwaarts door het kleinschalige stroomgebied van de slingerende Bremer, Reutsche Loop via Nieuwe Strumpt naar De Hollandsche Bosschen wandelen. We komen daarna in het open landbouwgebied van de buurtschappen Heesboom en Hoogeind. Van hier gaat de route rondom Vakantiepark De Heimolen en we volgen vandaar de bospaden door het aangrenzende bosgebied aan noordzijde van de Tommelsche Heide naar het buurtschap Tommel. Het laatste traject verloopt via het oude tracé van het Bels Lijntje terug naar het vertrekpunt in Baarle-Nassau.

Deze rondwandeling maakt gebruik van het Wandelrouten netwerk VisitBrabant: 54 - 64 - 79 - 59 - 8 - 66 - 67 - 41 - 12 - 13 - 59 - 63 - 67 - 68 - 93 - 92 - 90 - 48 - 9 - 31 - 30 - 80 - 86 - 54

Routebeschrijving

1 De rondwandeling start bij KNP54 op de hoek van de St. Jansstraat en de Chaamseweg bij het parkje met zitbankjes, waar we omringd worden door de Baarlese Enclaves (1)! We volgen hier de route richting KNP64 over de Chaamseweg langs het oorlogsmonument ter nagedachtenis aan de gesneuvelde Baarlese militairen in de WOII. Op de eerste kruising bij KNP64 slaan we linksaf de voor het verkeer doodlopende Burgemeester Van Gilsestraat in. We passeren een Informatiepaneel van het WOI Verzetspad (2). De Burgemeester Van Gilsestraat komt uit op de Pastoor de Katerstraat, waar we bij KNP79 naar rechts afslaan. Verderop zijn we op Loveren bij KNP59. In dit buurtschap Loveren is in Belgisch-Nederlandse grens als straatmarkering aangebracht, die opvallend door de voormalige Herberg De Swaen (3) loopt. Tegenover dit bekendste pand op Loveren passeren we een informatiepaneel van de Dodendraad, de 7 kilometer lange elektrische prikkeldraadversperring rondom het centrum van Baarle, die tijdens WOI in februari 1916 door het Nederlandse leger is aangelegd. Vlak voor de splitsing met de Hoogstratense Baan volgen we bij KNP8 de groengele markering van het wandelroutenetwerk naar rechts over de Goorweg. In de bocht naar rechts kiezen we voor het pad naar links voorbij aan de Ezelshoeve. We komen nu in het beekdal van de Bremer, een van de vele kleine beekjes in dit gebied dat naar het westen uitmondt in de Mark. Het asfalt gaat over in een zandpad, dat ons naar de zuidoostelijke hoek van het bosgebied Het Goordonk (4) leidt. Het zandpad gaat langs KNP66 en enkele optrekjes in het bosgebied Het Goordonk tot we op de T-splitsing uitkomen bij KNP67 op de Franse Baan. We wandelen naar rechts over het zandpad met vrij liggend fietspad richting KNP41.

2 Aangekomen bij KNP41 op de kruising van een aantal paden leidt de route ons rechtsaf de Oude Bredase Baan op. Deze zandweg met verhard fietspad was in het verleden de rechtstreekse verbinding met Breda. Naar het zuiden omzoomd met bomen kijken we uit over wat eens de

Ulicootsche heide is geweest. De uitgestrekte heidevelden zijn ontgonnen en hebben plaats gemaakt voor akkers en weilanden. Voorbij KNP12 bereiken we dan op de Oude Bredase Baan KNP13. Hier verlaten we het fietspad en kiezen het zandpad (Hennengoor) naar rechts langs de bosrand. Zo komen we in het buurtschap Maaijkant, waar het zandpad overgaat in asfalt. Op de T-splitsing houden we naar links de Maaijkant aan en wandelen in de richting van Ulicoten. We negeren de kruising en alle zijwegen tot we na 1,5 kilometer bij Eetcafé De Kluis in de Dorpstraat van Ulicoten (5) komen. Onze route gaat naar rechts tot we midden in het dorp voorbij de kerk St. Bernardus van Clairveaux bij KNP59 en de bushalte staan.

3 Hier steken we over en wandelen door het Kerkepad. Aan het eind van dit straatje komen we aan het sportcomplex van Ulicoten waar we rechtuit langs de afrastering het grasbaantje volgen. We steken het stroompje van De Bremer over, dat bij Baarle-Nassau ontspringt ter hoogte van de rioolzuiveringsinstallatie. Na het bruggetje over de Bremer volgen we het tegelpad langs de heg en komen over het terrein van Sprangers Loonbedrijf op de Heikantsestraat bij KNP63. Hier gaat de route linksaf door het bomenlaantje door het open landbouwgebied tot we bij KNP67 op de Heidreef staan. Rechtsaf komen we in het bosgebiedje over de Reutsche Loop en bereiken even verderop de Nieuwe Strumptsebaan bij KNP68. We wandelen linksaf voorbij aan het crossterrein van Motorsportvereniging Baarle-Nassau-Hertog tot op de kruising met de Wildertsebaan. We steken recht over en volgen het zandpad langs het voormalige NAVO munitiecomplex van Defensie uit de vroege jaren 50 van de vorige eeuw. Langs de bosrand komen we bij KNP93

4 Bij KNP93 volgen we rechtsaf de groengele markering richting KNP92 door natuurgebied De Hollandsche Bosschen (6). Dit bospad staat bekend als de Bloemegoedbaan, vernoemd naar de laatste

eigenaar van het gebied: Dokter Bloem. Als we uit het bosgebied komen, steken we de Fransebaan schuin over tot we rechtdoor in het buurtschap Heesboom op de Hoogstratense Baan staan. We wandelen linksaf over het asfalt en gaan voorbij de bushalte rechtsaf de Dektstraat in. Voor het eerste huis aan de linkerkant volgen we de veldweg naar links en lopen deze helemaal uit tot aan de huizen van het buurtschap Hoogeind. Langs KNP90 bereiken we rechtdoor KNP48. Hier is het opletten! Het dijkje in de bocht verspert de route rechtdoor langs de varkensstallen. De markering op een meterkast geeft de juiste route rechtdoor aan. Voorbij de stallen worden we bij het bosje schuin naar rechtsvoor door het bosje geleid en komen op de zandweg in open terrein met uitzicht op Vakantiepark De Heimolen. Via KNP9 lopen we met een ruime boog rond deze camping tot we op de Molenbaan uitkomen.

5 Op de Molenbaan wandelen we rechtsaf tot we net voor de parkeerplaats van Vakantiepark De Heimolen het bospad (Eerste Dreef) naar links inslaan. Langs een open gebiedje aan de linkerzijde wandelen we rechttuit door het bosgebied. De zijpaden negerend, volgen we de groengele markering van het wandelroutenetwerk tot we bij KNP31 staan aan de noordzijde van de Tommelsche Heide (7). De route gaat hier rechtsaf. We volgen deze brede laan (Elektriekbaan), die na het verlaten van het bos overgaat in asfalt. We bereiken de bebouwing van het buurtschap Tommel bij KNP30. Door buurtschap Tommel bereiken we het tracé van het voormalig Bels Lijntje bij KNP80. Vanhier verloopt het laatste traject naar links door de grootste Belgisch enclave. We steken het kruispunt met de Pastoor de Katerstraat en de Kerkstraat over. Langs het voormalige station van het Bels Lijntje (8) komen we bij KNP54 aan het eindpunt van deze rondwandeling.

Omgevingsinformatie

1 - De Baarlese Enclaven

Het dorp Baarle heeft een opvallende staatkundige status. Het bestaat uit de Nederlandse Gemeente Baarle-Nassau en de Belgische Gemeente Baarle-Hertog. In dit gebied is er sprake van een enclavesituatie met stukken land, die helemaal omringd zijn door het grondgebied van een andere staat. Zo bestaat het Belgische Baarle-Hertog uit 22 enclaves, die omgeven zijn door Nederlands grondgebied en heeft het Nederlandse Baarle-Nassau op haar beurt 8 Belgische enclaves. De landsgrenzen lopen in Baarle kris kras door wegen, huizen en tuinen en die enclavegrenzen worden in de bebouwde kom zichtbaar gemaakt met speciale stoeptegels in het wegdek. Ook wordt de nationale driekleur op de huisnummerbordjes weergegeven. Zo kun je zien of de woning in België of Nederland ligt. De oorsprong van die wonderlijke nationale versnippering gaat terug tot in de 13e eeuw als de Hertog van Brabant een deel van de hoeven in de gemeente in leen geeft aan de Heer van Breda. Dat dit zo versnipperd is, komt omdat de Hertog van Brabant de vruchtbare stukken voor zichzelf behoudt. Als het Huis Nassau de Baronie van Breda in bezit krijgt, heten die landerijen van de Hertog: Baarle-Hertog, die van de Baronie van Breda: Baarle-Nassau. Na de 80-jarige Oorlog krijgt de Spaanse Koning, als rechtsopvolger van de Hertogen van Brabant, Baarle-Hertog toegewezen, terwijl Baarle-Nassau toekomt aan de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, waar de Prins van Oranje, rechtsopvolger van het Huis Nassau, stadhouder is. Die situatie is sindsdien tot nu in grote lijnen onveranderd gebleven.

2 - WOI Verzetpad en Dodendraadroute

Aan de route staan op een aantal plekken Informatiepanelen, die uitleg geven over de situatie in WOI rond het gebied van de Baarlese Enclaves. Zo staat er een paneel van het WOI Verzetpad bij de voormalige woning van Henri van Gilse (1862-1932), Burgemeester van het Belgische Baarle Hertog,

waar tijdens WO1 het hoofdkwartier gevestigd is van het verzet tegen de Duitsers. Maar ook uitleg geeft over de zendmast MN7, die even verderop aan de Pastoor de Katerstraat 33 lag. Van deze 42 meter hoge radiomast denken de Duitsers dat die op neutraal Nederlands grondgebied staat, maar in werkelijkheid in de Belgische enclave 7 ligt. Via de zendmast worden radioberichten naar het kamp van de Geallieerden in Parijs geseind. Een viertal Infopanelen van de Dodendraadroute geven een beeld hoe deze elektrische draadversperring van 2.000 volt de Belgisch-Nederlandse grens van medio 1915 tot november 1918 gepoogd heeft het clandestiene grensverkeer stil te leggen rondom Baarle-Nassau en Baarle-Hertog.

3 - Voormalige Herberg De Swaen

Deze voormalige herberg in het buurtschap Loveren is kort na 1640 is gebouwd en is een Rijksmonument in zowel Nederland als België, de rijksgrens loopt immers dwars door het pand!. Deze herberg is lang een van de halteplaatsen voor o.a. passerende rijtuigen en postkoetsen op de lijn 's-Hertogenbosch-Brussel. Zij hebben er een vaste halteplaats bij de op Loveren gelegen herberg De Rode Leeuw. Zeer waarschijnlijk heeft Hugo de Groot in een van deze herbergen overnacht in de nacht van 22 maart op 23 maart 1621 als hij in een boekenkist ontsnapt uit Slot Loevestein en op weg is naar Antwerpen. Drieëndertig jaar later zal ook Christina I van Zweden na haar troonsafstand naar Antwerpen vertrekken en ook zij overnacht in Loveren. Mogelijk dat Hugo de Groot haar aangeraden heeft om in Loveren te overnachten.

4 - Het Goordonk

De naam duidt op een hoogte (donk) in een moerassig gebied (goor). Dit is herkenbaar in het landschap dat enigszins heuvelachtig is. Oorspronkelijk is de Goordonk nauwelijks bebost en bestaat uit woeste gronden, die in de periode van 1869 tot 1914 in bezit zijn van de schatrijke familie Mayer uit Antwerpen. Vanaf 1916 worden hier dennen aangeplant en nu overheerst het loofbos. In het bos bevindt zich nog het gerestaureerde restant van een voormalige schietbaan met kogelvanger. Deze is rond 1900 aangelegd door 'Schietvereniging Oranje' en is nog in WOII gebruikt door het Duitse bezettingsleger. In 1988 is er ook een grote visvijver aangelegd. Opvallend in het bos zijn de oorspronkelijk kleine vakantiewoningen, die uitgroeien tot bungalows, waaraan in de jaren zeventig van de vorige eeuw een halt wordt toegeroepen. Opvallend is op Goordonk 15 de boshut, het voormalige huisje van dichteres en verzetsstrijdster Sonja Prins (1912-2009), die de uit 1947 stammende onbewoonbaar verklaarde recreatiewoning op een verwilderd stuk bosgrond als toevluchtsoord kiest. Sonja Prins heeft op deze mystieke plek gewoond om er in alle rust te werken aan haar gedichten, beschouwend proza en herinneringen aan het verzet. Na het overlijden van Sonja Prins heeft kunstenaar Anne Pillen (1963-2019) de boshut weer tot leven gebracht en er haar creatief laboratorium 'Annatopia' gevestigd, dat ook na haar dood is blijven bestaan.

5 - Ulicoten

Het dorp Ulicoten behoort vanouds tot de Baronie van Breda en wordt al vermeld in een akte van 12 mei 1444, als de Bisschop van Luik de bewoners toestemming geeft om een kapel te bouwen, die ondergeschikt is aan de parochie van Baarle. Omstreeks 1600 wordt de H. Bernardus van Clervaux de patroonheilige van de kapel en wordt er vereerd. Na de Vrede van Munster na de 80-jarige Oorlog sluiten de Hervormden op 2 juli 1648 in de kapel en worden de kerkdiensten in particuliere huizen of schuren gehouden. Uitwijken naar Baarle of Meerle is moeilijk door de slecht begaanbare wegen. In 1654 bouwt men een kleine grenskerk ten westen van Ulicoten, op de grens tussen Staats Brabant en het Spaans grondgebied. Omstreeks 1798 wordt de kerk in Ulicoten door de Protestanten weer aan de katholieken terugggegeven en het grenskerkje afgebroken. De huidige kerk van St. Bernardus van Clervaux midden in de Dorpstraat dateert van 1950, nadat de Neo-Gotische parochiekerk (1870) op 27 oktober 1944, aan de vooravond van de bevrijding van WOII, geheel verwoest wordt. De Oosterhoutse architect Willem Oomen (1879-1963) en de Bredase architect Wim Bunnik (1894-1976) bouwen een driebeukige Neo-Romaanse basilica met twee torens in de voorgevel en een lage vieringtoren.

6 - De Hollandsche Bosschen

Dit natuurgebied bestaat uit bos, weilanden, akkers en lanen. Het ligt op de voormalige Ulicootse Heide op de overgang tussen hoger gelegen zandgronden en de lager gelegen beekdalen van de Pools Heining en de Reutsche Loop. In de 19e eeuw maakt het deel uit van een groot grensoverschrijdend landgoed, dat in bezit is van de Belgische familie Jacquemyns-Rolin. Zij noemen dit in Nederland gelegen bos Hollandsche Bosschen. Het is aangelegd naar het voorbeeld van de tuinen van Versailles van Zonnekoning Lodewijk XIV en aangeplant door aanhangers van Napoleon, die als krijgsgevangenen opgesloten zaten in Hoogstraten. Begin 20ste eeuw moet de familie Jacquemyns-Rolin de gronden met het Wolvenven verkopen vanwege geldgebrek omdat er van de investeringen in een spoorlijn Turnhout - Tilburg en in station Weelde niets terugkomt. Burgemeester Henri van Gilse van Baarle-Hertog koopt het landgoed, dat sindsdien via vererving langs de vrouwelijke kant in bezit blijft van vier generaties totdat het door Natuurmonumenten wordt aangekocht. Tijdens WOII verbergt de toenmalige eigenaar dokter Bloem op het landgoed onderduikers en Engelse piloten. Opmerkelijk is dat de Hollandsche Bosschen bij de oudere Baarlenaren nog steeds bekend is als 'Blommegoed', het landgoed van dokter Bloem!

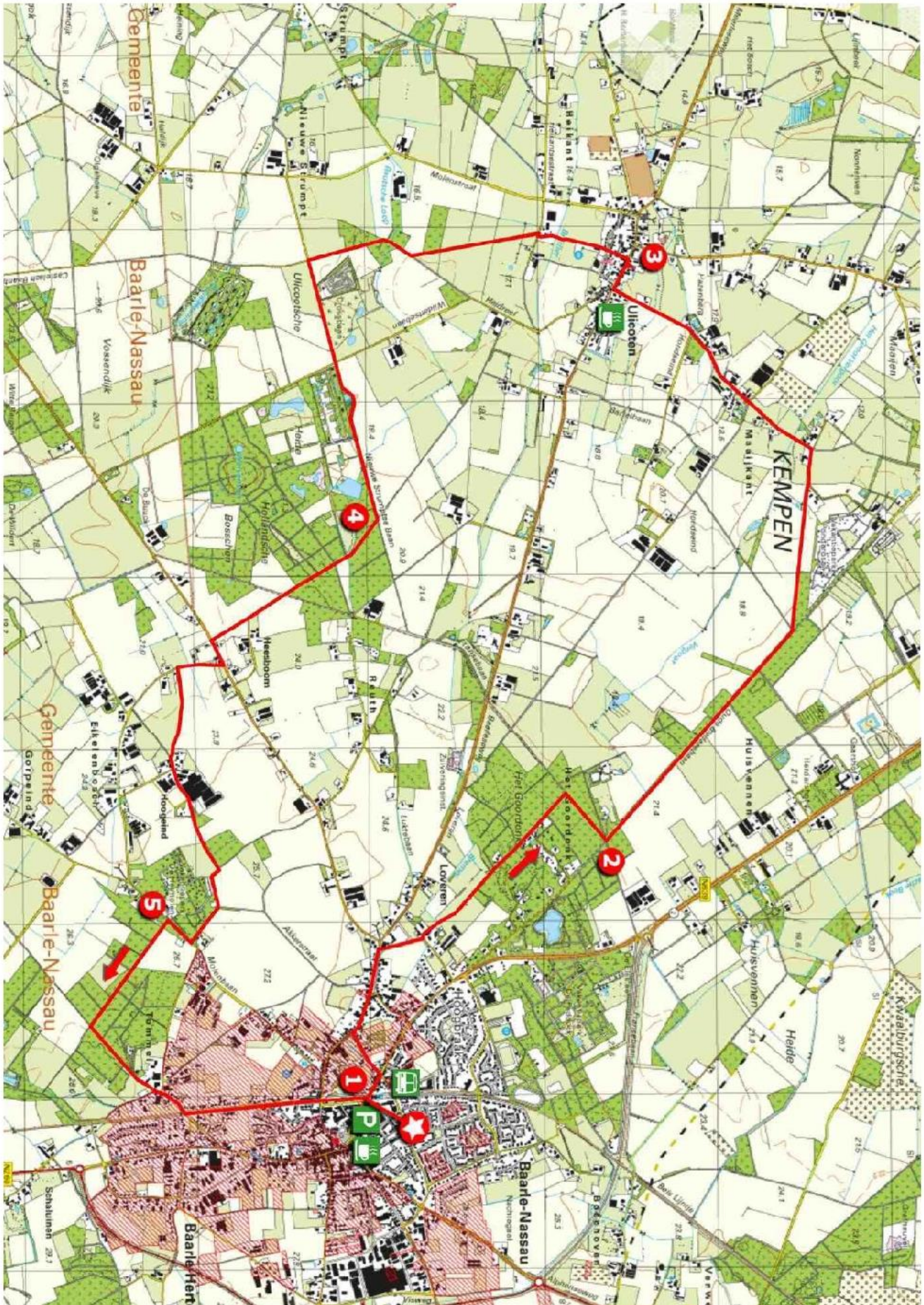
7 - Tommelsche Heide

In dit open gebied tussen het Belgische Zondereigen en Baarle-Hertog en Baarle-Nassau ondervinden de oprukkende Polen, die deel uitmaken van het Eerste Canadese leger, begin oktober 1944 zware tegenstand van de Duitsers. Een groot aantal soldaten van de 719 infanteriedivisie van Generalleutnant Karl Sievers (1892-1961) en de 346 infanteriedivisie van Generalleutnant Erich Diestel (1892-1973) met tanks en een aantal Nederlandse SS-ers houden zich hier op. Zij maken deel uit van het 15e Duitse leger onder General der Infanterie Gustav Adolf von Zangen (1892-1964), die zich verschanst hadden in de boerderijen. De Polen van de Eerste Poolse Pantserdivisie met hun infanterie voeren in hun langzame maar gestadige opmars vanuit het zuiden op 2 en 3 oktober 1944 een bloedige strijd met deze Duitsers. Op 4 oktober wordt Baarle-Nassau bevrijd, maar dan stagneert de opmars in noordwestelijke richting. Het zal nog tot 29 oktober 1944 duren tot de Eerste Poolse Pantserdivisie onder leiding van Generaal Stanislaw Maczek (1892-1994) Breda inneemt.

8 - Het Bels Lijntje

In 1866 legt de Chemins de Fer du Nord de la Belgique, geëxploiteerd door de Belgische maatschappij 'Grand Central Belge', een spoorlijn aan tussen Turnhout en Tilburg om steenkool naar de Nederlandse fabrieken te vervoeren, maar ook passagiers. Voor de aanleg van het spoor zijn 390 percelen van 186 grondeigenaren onteigend. Op het traject worden 27 wachtposten gebouwd en vijf stations: Weelde-Merksplas, Baarle-grens, Baarle-dorp, Alphen en Riel. In 1898 wordt het Nederlandse deel eigendom van de Nederlandse Staatsspoorwegen. Maar al in de beginjaren blijft het rendement onder de verwachtingen. Op hoogtijdagen vervoeren de stoomtreinen tonnen aan goederen en 20.000 reizigers per jaar. Begin jaren dertig liep het aantal reizigers en het goederentransport drastisch terug door de opkomst van het vrachtverkeer en busvervoer. Het reizigersvervoer stopt in 1934. Na de opheffing van het goederenvervoer in 1973 exploiteert de Stichting Stoomtrein Tilburg-Turnhout nog tot 1982 de toeristische 'Baol Boemel' met hun stoomtrein 3737 op het traject tussen Tilburg-West en Baarle-Nassau. Na het faillissement van de stichting in 1984 worden in België de rails in 1986 weggehaald en volgt Nederland een jaar later. Nu is het tracé sinds 1990 een toeristisch wandel- en fietspad, waar op diverse plekken Andreaskruizen en zes wachtershuisjes nog herinneren aan dit spoorwegverleden.

De Ulicootsche Heide Route, 17 km

Aangemaakt voor: Charles Aerssens

Copyright Topografische Dienst Kadaster, Emmen